

«МАЛОРОСІЙСЬКІ» КОЗАЦЬКІ ПОЛКИ У 1831–1833 роках: МОТИВИ СТВОРЕННЯ, ЧИСЕЛЬНІСТЬ ТА ФУНКЦІЇ

Стаття присвячена питанню участі козацтва Лівобережжя України в придушенні польського листопадового повстання. Встановлено чисельність «Малоросійських» козацьких полків у різні періоди служби в 1831–1833 рр. Проаналізовано різні типи бойових завдань, що виконували козацькі загони на театрі бойових дій. З'ясовано долю цього військового з'єднання.

Ключові слова: «Малоросійські» козацькі полки, польське листопадове повстання, рекрутська повинність.

Історія українського козацтва та Гетьманщини належить до провідних і актуальних тем вітчизняної історіографії. Хоч українські історики за останні десятиріччя стали приділяти дедалі більшу увагу долі козацтва в так звану «післякозацьку» добу¹, тобто після ліквідації владних інститутів Гетьманщини, однак багато питань залишається недостатньо дослідженими, в тому числі створення козацьких полків у рамках збройних структур Російської імперії.

Відомо, що російська влада в ХІХ ст. продовжувала формувати окремі військові контингенти з козацтва Лівобережжя України заради посилення боєздатності армії, особливо в критичні для імперії періоди. Одним з них стало польське листопадове повстання 1830–1831 рр. Для участі в його придушенні було сформовано 8 легкокінних полків з козацтва Полтавської та Чернігівської губерній у 1831 р. Однак, цей епізод військової служби козацтва залишається недостатньо вивченим і певною мірою призабутий. Тому, метою нашої статті є вивчення мотивів створення та функціонування «Малоросійських» козацьких полків у 1831–1833 рр., їх залучення до придушення польського повстання 1830–1831 рр. Реалізація цієї мети досягалась на основі вивчення матеріалів канцелярії штабів полків, які зберігаються в ЦДІАК України у фонді 1284. Вони містять відомості, що дозволяють шляхом порівняння з іншими джерелами дати відповіді на питання про особливості створення полків, їх функцій, чисельності та організації служби.

Термін «Малоросійський» вживався як назва території Полтавської та Чернігівської губерній і був перенесений на полки. Він використовувався в офіційній документації та вживається у тексті як свідчення «духу часу», але не містить ідеологічного навантаження.

В процесі підготовки статті враховувались напрацювання російської та вітчизняної історіографії. Одним із перших історію козацьких формувань 1831–1833 рр. почав досліджувати М. К. Стороженко². У 1897 р., у журналі «Київська старина», він опублікував серію статей з метою показати тяглість козацьких традицій в ХІХ ст. Одна з них присвячена їх створенню у 1831 р. Автор торкнувся початкового етапу формування з'єднання, ролі Малоросійського генерал-губернатора М. Г. Рєпніна у цьому процесі та його проекту перетворення козацтва Лівобережжя України у військовий стан. Зверталась увага і на фіскальні поступки, що отримало козацтва в нагороду за службу.

Інтерес до цього питання виявляв і інший дореволюційний історик І. Ф. Павловський³. Він намагався відстежити спадковість між козацьким ополченням 1812 та 1831 рр., охарактеризував його особовий склад та роль дворянства Полтавської губернії в формуванні полків. Для обох авторів характерне зромантизоване бачення мотивації козацтва при вступі у ці військові з'єднання. Дослідники вважали, ніби козаки тільки й мріяли, щоб воювати, забуваючи, що козацтво виконувало військову повинність перед чужою державою, а їх включення в новосформовані підрозділи здійснювалось у порядку рекрутської черги. Цінним у публікаціях М. Стороженка та І. Павловського є наявність деяких офіційних документів, що відносяться

до етапу формування полків. Вони першими звернули увагу на питання участі козацтва в придушенні польського листопадового повстання.

Радянська історіографія це питання оминала. Натомість, український емігрантський історик О. Переяславський намагався відстежити тяглість історії українських збройних сил від Гетьманщини до визвольних змагань 1917–1921 рр. Він мав намір написати історію козацьких формувань Лівобережжя України, що існували в 1812–1814, 1831–1833, 1855–1856 та 1863–1864 рр. Але, без доступу до архівних матеріалів автору не вдалося втілити свій задум.

З відновленням незалежності України історики досить активно почали досліджувати участь козацтва Лівобережжя України в придушенні польського повстання 1830–1831 рр. Так, В. С. Шандра акцентувала увагу на ролі М. Г. Рєпніна в організації козацьких полків, на початковому етапі їх формування та долі⁴.

Найґрунтовніше досліджували історію козацтва Лівобережжя України в XIX ст., і, разом з тим, їх участь у придушенні польського листопадового повстання, одеські дослідники Ф. Ф. Стоянов⁵ та О. А. Бачинська. Вони створили цінні наративи, в яких продовжили історію козацтва на XIX ст. Ф. Ф. Стоянов, на основі внутрішньої документації штабів «Малоросійських» козацьких полків, досліджував їх участь у придушенні польського листопадового повстання. Він перший звернув увагу на виконання бойових завдань козацькими полками у 1831–1833 рр. До того ж, дослідник зачепив питання дисципліни, відносин з місцевим населенням, забезпечення продовольством та долі восьми кінно-козацьких полків.

О. А. Бачинська звернула увагу на мету створення козацьких полків і дала характеристику рядового та офіцерського складу ополчення 1831–1833 рр. Вона досліджувала питання дислокації «Малоросійських» козацьких полків на театрі бойових дій та виконання ними бойових завдань.

Однак, наявні праці не дають повної відповіді на питання щодо чисельності українських козацьких полків як на час відправлення на театр воєнних дій, так і на різних етапах служби, недостатньо аналізують виконання бойових завдань у 1831–1833 рр. і оминають їх втрати.

Наказ Миколи I про формування 8 «Малоросійських» кінно-козацьких полків був виданий 6 травня 1831 р.⁶ Головним мотивом для створення нового підрозділу була необхідність у збільшенні числа легкої кавалерії в складі Резервної армії.

Також, уряд розраховував на історичну ворожість козацтва Лівобережжя України до учасників польського національно-визвольного руху. М. Г. Рєпнін, виступаючи перед козаками зазначав, що вони «...будут употреблены против мятежных поляков, потомков древних врагов предков их»⁷. В іншому зверненні такого ж роду, зазначалось, що козаки будуть захищати кровну батьківщину, свої землі та будинки своїх батьків і сімей від «... мятежных поляков, которые хотят уничтожить святую веру ваших славных предков и отнять у них собственность, но праотцами вашими побежденные»⁸.

Полк мав складатись з 6 ескадронів: 4 діючих і 2 резервних. На початок походу в 32-х діючих ескадронах нараховувалось 163 офіцери, 449 вахмістрів та унтер-офіцерів і 4912 рядових козаків. Всього стройових військових чинів у похід виступило 5594 (тут і далі підрахунки авторські). Допоміжних чинів (лікарів, фельдшерів, ковалів, коновалів, писарів, скарбників, денщиків) при 8 полках нараховувалось 456. У листопаді 1831 р., у зв'язку з відправленням на місця формування 3-го, 4-го, 5-го і 8-го полків, кількість особового складу зменшилась удвічі. В липні 1832 р. цей показник ще раз скоротився у два рази.

Допоміжні ескадрони почали формуватись 23 серпня 1831 р. Наказом Малоросійського воєнного губернатора М. Г. Рєпніна від 2 листопада 1831 р. вони розформовувались. Увесь це час особовий склад 16 резервних ескадронів перебував у місцях формування і на театр бойових дій не був відправлений⁹.

Територія, що стала для «Малоросійських» козацьких полків театром бойових дій, обумовлювалась місцем їх служби і виконанням бойових завдань та охоплювала Віленську, Гродненську, Мінську, Білостоцьку і Курляндську губернії¹⁰.

14 серпня 1831 р. після параду та промов перед козаками М. Г. Рєпніна і архієпископа Чернігівського та Ніжинського Володимира, 32 діючих ескадрони у складі 8 легкокінних полків виступили в похід. Військові підрозділи рухались 2 колонами: перша – через м. Лоев, друга – через м. Гошлу. Колони з'єднались у Мінську. Козацькі полки прибували в це місто з 4 по 11 вересня 1831 р., де генерал-лейтенант Красовський проводив огляд їхнього стану¹¹.

Прибуття на театр бойових дій «Малоросійських» козацьких полків дало можливість провести ротацию і відправити деякі частини на відпочинок. Так, 1-й полк змінив у м. Мереч Київський гусарський полк, 2-й козацький полк змінив у м. Ковно Митавський гусарський полк¹². 1-й ескадрон 6-го полку змінив частини 8 оренбурзького козачого полку в м. Юрбург, інші підрозділи 6-го полку змінили частини 2-го Тептярського козачого полку. 2-й ескадрон 7-го козацького полку зайняв пости, що контролював 7-й чорноморський козацький полк в прикордонній смузі Віленської губернії. Також, козацькі команди цього ж полку змінили на постах 39-й донський козацький полк у вересні 1831 р. При зміні Лівобережними козаками 39-го полку тимчасовий Віленський воєнний губернатор М. А. Долгоруков наказав, що б на пост, що займали 25 донських козаків прибувало не менше 50 українських¹³, тобто 1 донський козак, за своїм бойовим потенціалом, прирівнювався до 2 козаків з Лівобережжя України. Це й не дивно, бо останні, до літа 1831 р., були звичайними хліборобами і не мали досвіду армійської служби та участі у бойових діях.

«Малоросійські» козацькі полки вступили до складу 4-го корпусу 1-ої армії (спочатку планувалось, що вони увійдуть до складу Резервної армії, але коли козацькі підрозділи прибули на театр бойових дій Резервна армія була вже розформована).

На вересень 1831 р., коли козацькі полки почали виконання бойових завдань, доля повстання була майже вирішена – 7 вересня Варшава капітулювала, в жовтні 1831 р. здались останні підконтрольні полякам міста – Модлін і Замостя. Однак, восени 1831 р. у губерніях, де перебували підрозділи українських козаків, все ще перебувала значна кількість дрібних загонів польських повстанців. Тому, на осінь 1831 р., головним завданням Лівобережних козацьких полків була участь в їх ліквідації.

Найбільшою операцією проти польських повстанців, за участю загонів полтавського та чернігівського козацтва, стала битва на переправі через р. Німан, біля населеного пункту Балберішки, 1 жовтня 1831 р. У ній взяли участь 2 офіцери, 7 унтер-офіцерів та 68 козаків з 2-го ескадрону 2-го «Малоросійського» козацького полку разом з 7-м егерським полком. Поручик Лукашов з 2-го козацького полку рапортує про 250 вбитих учасників повстання. Число жертв серед польських військових напевно було меншим, оскільки втрати козаків сягали 2 поранених – один з них, унтер-офіцер Іван Самарський, був нагороджений орденом Св. Георгія¹⁴. Про реальність участі козацьких підрозділів у цій битві з польськими повстанцями свідчить і рапорт полковника корпусу жандармів Маріна¹⁵. Іншим, опосередкованим фактом, що підтверджує участь козаків у битві біля села Балберішки стала кількість використаних патронів стройовими чинами 2-го козацького полку в жовтні 1831 р. – 3127. У наступні місяці 1831 р. не було використано жодного.

25 вересня на козацький роз'їзд у складі 4 рядових і 1 унтер-офіцера вчинили напад сили повстанців. Користуючись покровом ночі, останні атакували козаків. У результаті 2-є козаків поранено і 3-х взято в полон. Провівши допит полонених, польські військові відпустили їх, конфіскувавши зброю. Унтер-офіцер, що очолював групу козаків, у своєму рапорті повідомляв про 50 поляків, що вчинили напад¹⁶. Не виключено, що цифри останнім перебільшені, для прикриття власної невдачі.

2 жовтня 1831 р. козацька залога з 12 осіб переслідувала загін повстанців, який прагнув переправитись через р. Німан у Царство Польське. Судячи з чисельності козацького підрозділу, що вів переслідування, їх супротивників було ще менше.

5 жовтня 1831 р. 25 козаків та 2 унтер-офіцери виконували бойове завдання в с. Раковичі, Лідського повіту, Віленської губернії. Очолював загін підпоручик празького піхотного полку Лятковський. У результаті операції в полон було взято 9 повстанців, серед яких 1 офіцер, 3 рядових і 5 селян-втікачів¹⁷.

6 листопада 1831 р. загін козаків у складі 20 рядових і 1 офіцера вступив у бій із підрозділом супротивника в с. Місканці. В результаті двоє повстанців взято в полон, а двоє козаків отримали легкі поранення¹⁸.

Такого типу бойові завдання козацькі полки виконували тільки в жовтні – на початку листопада 1831 р., та й то не часто. Головною причиною цього була відсутність бойових навичок у особового складу Лівобережних козацьких полків. Також, козацькі загоны мали труднощі зі знанням місцевості, що утруднювало пошук повстанців.

Типовим, для козацьких підрозділів, обов'язком була охорона державного кордону та боротьба з контрабандою. Найактивнішу участь у виконанні цього типу завдань взяли 1-й, 7-й і частково 2-й «Малоросійські» козацькі полки. 1-й полк виконував це завдання з вересня, а 2-й і 7-й з листопада 1831 р., і до закінчення перебування на театрі бойових дій. Цей вид завдань не потребував особливих військових навичок і бойового досвіду.

Козаки охороняли кордон Російської імперії з Пруссією у Віленській, а з січня 1832 р. і в Курляндській губерніях. Головним завданням для них була боротьба з контрабандною торгівлею. За успішне виконання цього завдання у 1831 р. нагороджено 21 козака з 1-го «Малоросійського» козацького полку. У 1832 р. нагороджено 4 офіцери, 12 унтер-офіцерів та 66 козаків цього ж полку¹⁹. Винагородою була частина товару в грошовому еквіваленті. Це служило стимулом козакам для сумлінного виконання обов'язку.

Найчастіше нелегально провозили сіль, ром, чай, каву, тютюн та дрібний крам. Жодного випадку контрабанди зброї не встановлено. Часто козаки отримували нагороди за затримання місцевих жителів, що без належних документів переходили кордон і, при цьому, мали деякі господарські товари, наприклад, косу чи кінське сідло. За це вони також отримували грошову виплату. Митна служба була «найприбутковішим» і відносно безпечним видом бойових завдань, покладених на українських козаків. За весь час її виконання поранення отримав один козак. Врешті-решт, рядовий склад 1-го і 2-го українських козацьких полків, після їх розформування, продовжував нести прикордонну службу вже в складі інших підрозділів.

Наступним видом бойових завдань, що виконували всі козацькі полки з Лівобережжя України, був конвой військовополонених та арештантів. Для цього, зазвичай, споряджались нечисленні групи козаків (до 50) разом з 1 унтер-офіцером чи офіцером. 6 жовтня 1831 р. командир 1 ескадрону 5 козацького полку рапортував, що рідко проходить такий день, щоб він не відправляв 20 козаків з 2 унтер-офіцерами для конвою військовополонених²⁰. Особливо часто це завдання виконувалось восени 1831 р., одразу після розгрому основних сил польських повстанців.

Також, командування поклало на «Малоросійські» козацькі полки обов'язок по охороні місць позбавлення волі в м. Вільно та продуктивних магазинів, з яких продовольство постачалось іншим військовим частинам. Крім того, козаками охоронялись стратегічно важливі дороги, поштові станції та озброєння на марші. Козацькі команди залучались до пошуку злочинців та селян-втікачів.

В обов'язки козацьких полків з Полтавської та Чернігівської губерній входила доставка службової переписки між чиновниками. Зазвичай, це завдання покладалось на 5-х рядових, один з яких обов'язково мав бути писемним. Також, невеликі козацькі загони (до 10 рядових) здійснювали патрулювання нічних вулиць Мінська і Вільно.

Одним з найпоширеніших видів бойових завдань, що покладался на «Малоросійські» козацькі полки, була участь в екзекуціях для стягнення податків та забезпечення поставки рекрутів з місцевого населення. Певні труднощі виникали при виконанні останнього типу завдань, бо корінні жителі вкрай неохоче виконувало рекрутську повинність і їх силою змушували це робити. Наприклад, 15 лютого 1832 р. 9 козаків і 1 унтер-офіцер 1-го полку були відправлені в містечко Скуроділи Віленської губернії для забезпечення поставки рекрутів. Місцеве населення, не бажаючи вступати в рекрути, чинило збройний опір. У результаті двоє козаків отримали поранення²¹, а з місцевих бунтівників 1 вбитий і 1 поранений. Також, козаки часто конвоювали вже набраних рекрутів. Останні часто вчиняли при цьому втечі, за що начальники козацьких команд отримували різного роду стягнення.

Місцеві власті часто залучали козацькі команди для вчинення воєнних екзекуцій – вони змушували місцеве населення сплачувати податки та виконувати натуральні повинності у формі будівництва доріг і мостів. Для цього залучались козацькі команди чисельністю в декілька десятків рядових (20–70), при кількох офіцерах. Один з безпосередніх начальників над «Малоросійськими» козацькими полками, тимчасовий Віленський воєнний губернатор М. А. Долгоруков, вимагав від командування козацьких полків негайного виконання запитів місцевих нижніх земських судів з приводу надання в їх розпорядження козацьких команд для втілення рішень суду. Це завдання ставилось на Лівобережне козацтво з моменту вступу на землі сучасної Білорусі та Литви, у вересні 1831 р., і до закінчення виконання військових обов'язків

на цих землях у 1833 р. Влітку 1832 р., для 6-го козацького полку, стягування податків з місцевого населення на території Мінської губернії був головний, і фактично, єдиний тип військових обов'язків.

Зрозуміло, що виконання цього типу завдань створювало додаткову напругу, а то й ворожість корінних жителів сучасної Білорусі та Литви до козацтва Лівобережжя України. Не сприяла її зменшенню і конфіскація в місцевого населення холодної та вогнепальної зброї козацькими командами, оскільки останні часто проводили обшуки в будинках корінних жителів. За звітами, вони конфіскували в місцевих більше 100 рушниць (на озброєнні в козаків не було жодної) та 50 пістолетів²².

Однак, найбільше напруження вносило відсутність нормального забезпечення продовольством та фуражем козацьких полків. Їх мали постачати з державних провіантських магазинів. Якщо козацькі команди були поза радіусом їх постачання, то мали право брати в місцевого населення все необхідне і видавати за це квитанції, а потім держава мала за них розплатитись. На практиці ця система не діяла, і навіть постачання з провіантських магазинів доставлялось вкрай рідко. Командир 1-го «Малоросійського» полку рапортував, що його підопічні з 16 вересня по 10 жовтня 1831 р. не отримують продовольство²³. Командир 3-го ескадрону 1-го полку скаржився, що з 1 березня 1832 по 20 червня 1831 він не отримував свічок і дров (для себе). Зрозуміло, що рядові чини цього підрозділу точно їх не отримували. Тому і виходило, що козаки часто забирали у місцевих жителів продовольство, фураж, дрова та свічки.

У серпні 1832 р. ревізор містечка Сцибли Віленської губернії подав список конфіскованого майна козаками 1-го полку у місцевих жителів. У ньому, крім продуктів харчування, посуду та фуражу для коней, нічого більше не зазначається. Однак, при конфіскації продовольства, козаки якимось чином спалили будинок місцевому жителю. Командування наказало відшкодувати збитки місцевим²⁴. Випадки конфіскації продовольства та фуражу у корінних жителів були буденним явищем. До честі командування слід віднести, що воно всіляко забороняло вчиняти такі дії рядовому складу, розслідувало їх та частково відшкодувало збитки.

Під час походу козаки розквартирувались у місцевих жителів. Після передислокації вони брали у місцевого начальства квитанцію, що ніяких протиправних дій не чинили і зайвого не брали. Такі документи, про квартирування без претензій, козаки отримували в кожному населеному пункті, де зупинялись, що б потім до них не було жодних питань по вчиненню протизаконних дій. Однак, збереглась і скарга єврейського кагалу містечка Тельгин, на поручика Пирогова, що він силою змусив жителів містечка підписати квитанцію²⁵. Така ж ситуація, з примусовим підписанням квитанції, зафіксована в м. Ліда вже з православним населенням.

При передислокації козацьких полків місцеві жителі повинні були надавати їм підводи. Процес мали контролювати місцеві чиновники (в тому числі брати у корінних жителів транспортні засоби). Однак, чиновники відсторонились від нього і козаки самі забирали вози, часто із застосуванням фізичної сили. Наприклад, городничий містечка Відзи робив спроби перешкодити козакам конфіскати 11 возів, за що був останніми покараний нагайками²⁶.

Однак, подібні випадки також зустрічаються і при квартируванні козаків на місцях формування. Влітку 1831 р., у Лубнах і Переяславі козаки вчиняли грабунки продовольства в місцевих жителів, з нанесенням останнім побоїв. Тобто, навряд чи нижні чини Лівобережних козацьких полків вчиняли насильство проти місцевого населення з відчуття етнічної чи міжконфесійної ненависті. Такі ситуації виникали через незадовільне забезпечення цих військових частин, і напевно, з відчуття сили та вседозволеності в колишніх землеробів, що отримали зброю.

Щодо втрат, то в період перебування на театрі бойових дій, у 1831–1833 рр., жоден козак не загинув під час виконання бойових завдань. Поранення отримали 12 козаків. Від хвороб померло не менше ніж 282 рядових та унтер-офіцерів (дані по 5 і 8 полках відсутні). Особливого значні втрати були від епідемії холери влітку 1831 р. та взимку 1832 р.

Доля «Малоросійських» козацьких полків склалась по різному. В листопаді 1831 р. 3-й, 4-й, 5 і 8-й полки отримали наказ повертатись до місць формування, а 19 січня 1831 р. М. Г. Рєпнін своїм указом розпустив їх²⁷. 6-й і 7-й полки, в липні 1832 р., вирушили в Полтавську та

Чернігівську губернії. Особовий склад відправлявся у безстрокові відпустки до виникнення потреби в них. Вона з'явилась 19 грудня 1832 р. В цей день Микола I видав указ про формування 2-х легкокінних полків для продовження служби на Кавказі. Рядовий склад комплектувався козаками з розформованих полків, офіцери вступали по бажанню. 1 і 2-й полк від 8 листопада 1832 р. переходили у відомство міністерства фінансів, а рядовим складом укомплектували митну варту в Скулянах, Ізмаїлі, Радзивилові та Юрбурзі в 1833 р.²⁸

Отже, у 1831–1833 рр. козацтво Лівобережжя України, в межах виконання рекрутської повинності, сформувало 8 легкокінних полків для участі у придушенні польського листопадового повстання. Уряд пішов на створення цих підрозділів з метою покриття нестачі в легкій кавалерії. Іншою причиною слугував розрахунок на можливу ворожнечу козацтва Чернігівської та Полтавської губернії до учасників польського національно-визвольного руху. Однак, козацькі загони майже не вступали в контакт з польськими повстанцями, оскільки прибули на театр бойових дій у вересні 1831 р., коли доля повстання була вже вирішена, а більшість повстанських загонів розбиті. Конфлікти у козаків з місцевим населенням виникали через незадовільне постачання та специфіку бойових завдань. Козацькі полки виконували функції внутрішніх та прикордонних військ і виконавців вироків суду на театрі бойових дій. По мірі повернення місцевою адміністрацією контролю над ситуацією, «Малоросійські» козацькі полки розформовувались, а особовий склад переходив до складу інших частин.

¹ Бачинська О. А. Козацтво в «післякозацьку» добу української історії (кінець XVIII–XIX ст.). – К., 2011. – 287 с.

² Стороженко Н. К. К истории малороссийских козаков в конце XVIII и в начале XIX в. // Киевская старина. – 1897. – Кн. 10. – С. 115–131.

³ Павловский И. Ф. Малороссийские козацьки полки в борьбе с поляками в 1831 г. // Труды Полтавской Губернской Ученой Архивной Комиссии. – Полтава, 1910. – Вып. 7. – С. 108–116.

⁴ Шандра В. С. Малоросійське генерал-губернаторство, 1802–1856: функції, структура, архів. – К., 2001. – 356 с.

⁵ Стоянов Ф. Ф. Тимчасові козацькі формування Лівобережної України в XIX ст.: організація, склад, служба: Дис. ... канд. іст. наук. – Одеса, 2007. – 270 с.

⁶ Полное собрание законов Российской империи. Собрание второе. – М., 1832. – Т. 6. – Отделение 1. – № 4356. – С. 338.

⁷ Центральний державний історичний архів України, м. Київ (далі – ЦДІАК України). – Ф. 1384. – Оп. 1. – Спр. 148. – Арк. 1.

⁸ Там само. – Спр. 103. – Арк. 94.

⁹ Там само. – Спр. 89. – Арк. 12.

¹⁰ Стоянов Ф. Ф. – Вказ. праця. – С. 104

¹¹ ЦДІАК України. – Ф. 1284. – Оп. 1. – Спр. 2. – Арк. 36.

¹² Стоянов Ф. Ф. – Вказ. праця. – С. 106.

¹³ ЦДІАК України. – Ф. 1284. – Оп. 1. – Спр. 194. – Арк. 71.

¹⁴ Там само. – Спр. 65. – Арк. 18.

¹⁵ Там само. – Спр. 69. – Арк. 31.

¹⁶ Там само. – Спр. 9. – Арк. 57.

¹⁷ Там само. – Спр. 33. – Арк. 219.

¹⁸ Там само. – Спр. 52. – Арк. 28.

¹⁹ Там само. – Спр. 51. – Арк. 91.

²⁰ Там само. – Спр. 166. – Арк. 165.

²¹ Там само. – Спр. 43. – Арк. 86.

²² Там само. – Арк. 179.

²³ Там само. – Спр. 3. – Арк. 59.

²⁴ Там само. – Спр. 54. – Арк. 9.

²⁵ Там само. – Спр. 80. – Арк. 23.

²⁶ Там само. – Спр.187. – Арк. 141.

²⁷ Стоянов Ф. Ф. – Вказ. праця. – С. 108.

²⁸ ЦДІАК України. – Ф. 1284. – Оп. 1. – Спр. 86. – Арк. 54.

Статья посвящена участию казачества Левобережья Украины в подавлении польского ноябрьского восстания. Установлена численность «Малорусских» казачьих полков во время разных периодов службы в 1831–1833 годах. Проанализированы разные типы боевых задач, которые исполняли казачьи отряды на театре военных действий. Выявлена судьба этого воинского соединения.

Ключевые слова: «Малорусские» казачьи полки, польское ноябрьское восстание, рекрутская повинность.

The article is devoted to the problem of participation of Left Bank Ukrainian Cossacks in the defeating of polish November uprising. The author established quantity of «Malorossian» Cossacks regiments in different periods of service in 1831–1833. Different types of combat missions, which Cossacks units performed on the theatre of operation were analyzed. The author found out the fate of this military regiments.

Key words: «Malorossian» Cossacks regiments, Polish November uprising, recruiting duties.